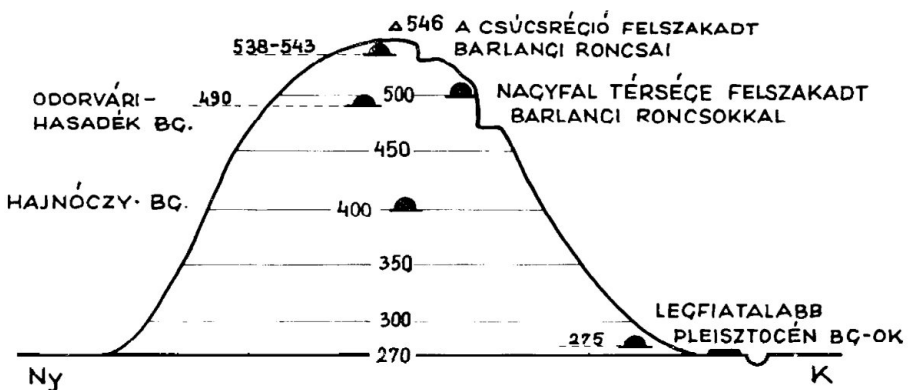


A DÉL-BÜKKI ODORVÁR BARLANGJAI

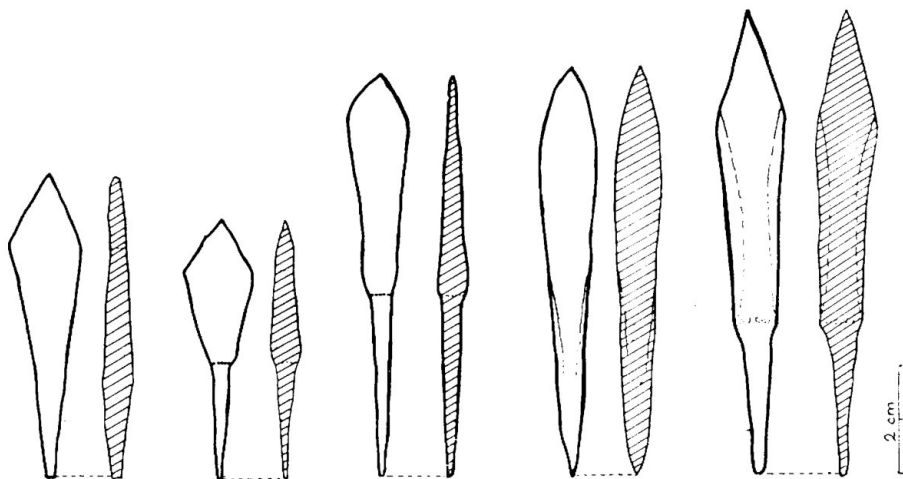
Mezőkövesd—Bogács—Cserépfalu után — ez a Hór-völgy pediment szakasza — a Hór-völgy hegyvidéki szakaszában a szűk szorosvölgyben hamar elérjük a kis, pleisztocén végén besülylyedt Oszlai-medencét, ahonnét teljes egészében elénk tárul az 546 m magas Odorvár közép-ső triász időszi szaruköves szürkemészkből felépült, féloldalasan (aszimmetrikusan) kibillent röge. Ha az Odorvárat D-ről határoló Hárskúti-lápán, majd a meredek déli karsztkopáron felkapaszkodunk az Odorvárra, akkor a csúcsrégióban a hajdani középkori vár romjaira bukkanunk. Az idő és a „kincskeresők” nem sokat hagytak meg a várból. Olyan nézet is van, amely szerint a várból azért maradt olyan kevés, mert a várromtól északias irányban, kb. 25 m-re található 5—6 romos mészégetőben égették volna ki a várrom mészköveit a jelen korban. Ennek ellentmond az a tény, hogy ha bárhol megbolygatjuk a mészégetők közvetlen környékét: mindenütt középkori cserépedénydarabokra bukkanunk. Valószínűbb tehát, hogy a várépítkezéshez szükséges égetett meszet készítették egykor ezekben a mészégetőkben.

A csúcsrégióban, a várromok között találjuk az első és földtanilag legrégebbi barlangrend-

szert, elroncsolt, felszabdalt állapotban. (1. ábra). Ez a barlangrendszer még a jégkorszak idősebb szakaszában keletkezett, kb. a gүнз vagy a mindel időszakban. A barlangrendszer eredetileg jóval nagyobb volt, de a jégkori kifagyásos lepusztulás (kriofrakció) sokat „elvitt” belőle. Egyik legépebben megmaradt része az ún. „Lakó-barlang”, „egyszemélyes” bejáratával. Ez a bejárat már a pleisztocén würm szakasza előtt megvolt, mivel a néhány m²-nyi Lakó-barlangban ugyanolyan pattintott obszidián lándzsahegyet és durván kiégetett, vastag, egyenetlenül gyúrt cserépedénydarabokat találtak, mint a régészeti körökben világhírű, ugyancsak a Hór-völgyben található Subalyukban: a neandervölgyi ősemberrel azonos típusú ősember tehát mindkét barlangot használta. A csúcsrégió területén másfajta cserépedénydarabok, odahordott, majdnem színvasérc- darabok vaskori (kelta?) lakottságra is vallanak, a lejtőomladékban pedig jellegzetesen középkori nyílhegyeket találtak (2. ábra). A nyílhegyek torzultsága harcra, ostromra mutat a XIII. sz. végi feudális anarchia korából, vagy a XV. sz. második feléből, a huszita harcok idejéből. Utóbbira okleveles adatunk is van. Nem messze a romoktól — nyugati-



1. ábra. Erősen leegyszerűsített rajz az Odorvár barlangjairól. Jobbra lent a műút és a Hór-patak medre látható. Tervezte: DR. VARGA LAJOS, rajzolta: SZLANKÓ ISTVÁN múzeumigazgató.



2. ábra. Az Odorvár déli karsztkopárosán, a lejtőtörmelékben talált ötféle középkori nyílhegy. A jobbszélső nyílhegy vastag, zömök, páncélruha átütésére is alkalmas.
Rajzolta SZLANKÓ ISTVÁN múzeumigazgató.

as irányban — az Odorvár D-i karsztkopárosán megintcsak pontosan ugyanolyan cserépedénydarabokra lelünk, mint a délebbre fekvő Subalyuk előtti lejtőtörmelékben, csak itt a cickafark, here-hura, sárga hagyma, imola, szárnyméreg, homokliliom, gyöngyperje, kötörőfű, varjúháj eltakarja. Még a tördelt-alakított csontdarabok „állaga” is azonos: igazolva a két térség barlangjainak egyidejű lakottságát a *Homo neanderthalensis* idejében. (A Subalyuk-monográfia szerint 45—50 ezer éves, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Földtani Intézete kiállító tablója szerint 100—120 ezer éves lelet).

A karsztkopárosnak különösen a keleti negyedében-ötödében szép pikkelypáfrány-állomány van (*Ceterach officinarum* Lam. et DC.): ritkaság az Északi-középhegységben, csak a Bükkben található. Itt kb. 40 tövet tartunk számon már majd másfél évtizede. Magán a délies karsztkopároson a mikrokarsztformák és a periglaciális kriofrakciós formák iránt érdeklődők kis területen nagyszerűen tanulmányozható anyagot találnak, nemkülönben a növényföldrajzi tájékozódásuk. De talál itt sok érdekes anyagot az állatföldrajzos is. Itt él kiálló sziklák alatt, esőtől védett, száraz, porhanyós-homokos közegben a hangyafarkas vagy hangyaleső (*Myrmelion formicarius*) nevű recés szárnyú rovar (3. ábra). Rendkívül gazdag és érdekes ezen a száraz karsztkopároson a csiga-fauna is.

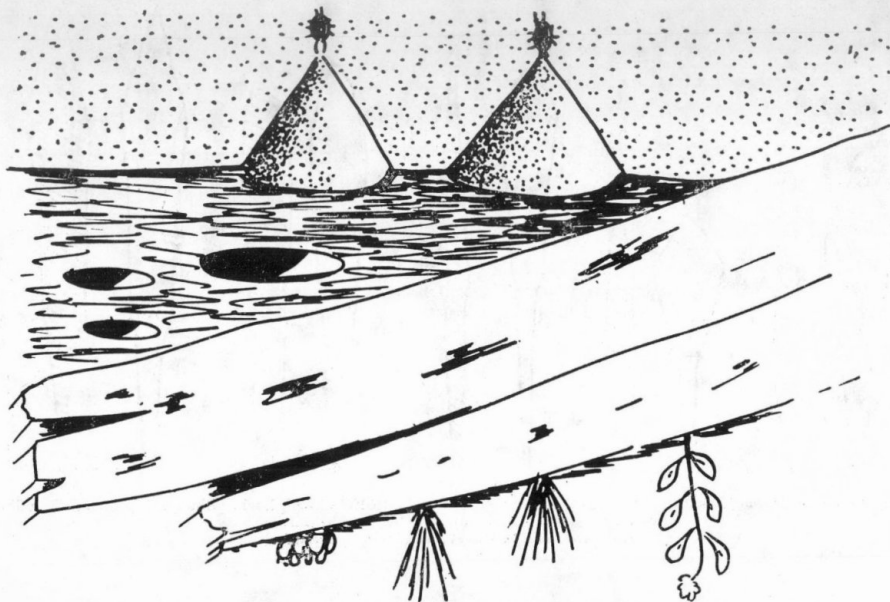
Magáról az Odorvár csúcsáról felejthetetlen kilátás nyílik mind a déli riolitvulkáni rögök felé (és az Alföld felé), mind pedig É-ra, a Bükk-fennsíkra (Tarkó—Háromkő—Bányahegy—

Zsérci Nagydél stb.) és az előtte egy lépcsővel lejjebb süllyedt vagy alacsonyabbra erodálódott részre: Nagy-, Kis-, Közép-Ökrös, Ballabérc, Órparlag, Nagydall, Füzérkő stb. (Ez utóbbiak részben középső-triász, részben alsó-triász mészkőből épültek fel).

Az Odorvár csúcsrégióját két felszakadt, réteglapok mentén kialakult barlangi hasadékok szelja fel; a keleti hasadékokban szép korróziós üstök tanúskodnak a hasadékok egykori barlangi voltáról: ezek az üstök nagy nyomás alatt mozgó szénsavas víz korrodáló hatására keletkeztek. A csúcsrégió déli szélén egy hajdani szifon és egy hengeres járat roncsai merednek a levegőbe, alattuk kriofrakciós fal van, a szifon alsó lejtőjén a felszínre szakadás óta szép csapadékbárzdákat (kannelúrákat) oldott ki az eső és a lefolyó hólé. (Utóbbi mindig több szénsavat tartalmaz, mint az esővíz.)

Amint elhagyjuk Ny felé a csúcs- és romrégiót, az ópleisztocén barlangi roncsokat, egy óriási ferde mészkőfalán jó néhány, kármínpirosra festett-vésett betűs útbaigazító magyarázó szöveget találunk. Bevésett feliratunkból az erre vetődő turista megtudja a csúcs nevét, tengerszint feletti magasságát, kőkori, vaskori és magyar középkori lakottságát, a mészkő földtani korát stb. A magyarázó szöveg alatt ugyancsak bevéste a vár valószínű alaprajza látható. Magyarázó felirat van a korróziós üstöknél, a „Lakó-barlang”-nál.

Elhagyva a csúcsrégiót, az erdőhivatal által kijelölt tűzrakó hely mellett egy keskeny, alig látható ösvényen D felé haladva, igen erős lejtőn eljutunk az Odorvári-hasadékbárházhoz (490 m), amelyet 1934-ben fedezett fel két barlangkutató (KELLER és VIDA), s SZILVÁSSY ANDOR 1962-ben térképezett, 1964-től pedig a tiszaföldvári Hajnóczy József Gimnázium bar-



3. ábra. A hangyaleső (*Myrmelion formicarius*) „vadászcsapdái” mészköpadok kiálló rétegfejei alatt, száraz, porhanyós rétegben. Elöl két csapda keresztmetszetben, hátrább három csapda felülnézetben. A keresztmetszeti csapda alján a laza homokból csak a lárvá szeme látszik ki és két csápjá, amellyel a homokot szórja a csapda felső szélére került hangyára ...

Tervezte: Dr. VARGA LAJOS, rajzolta: SZLANKÓ ISTVÁN múzeumigazgató.

langkutató csoportja tovább bővített igen kemény munkával.

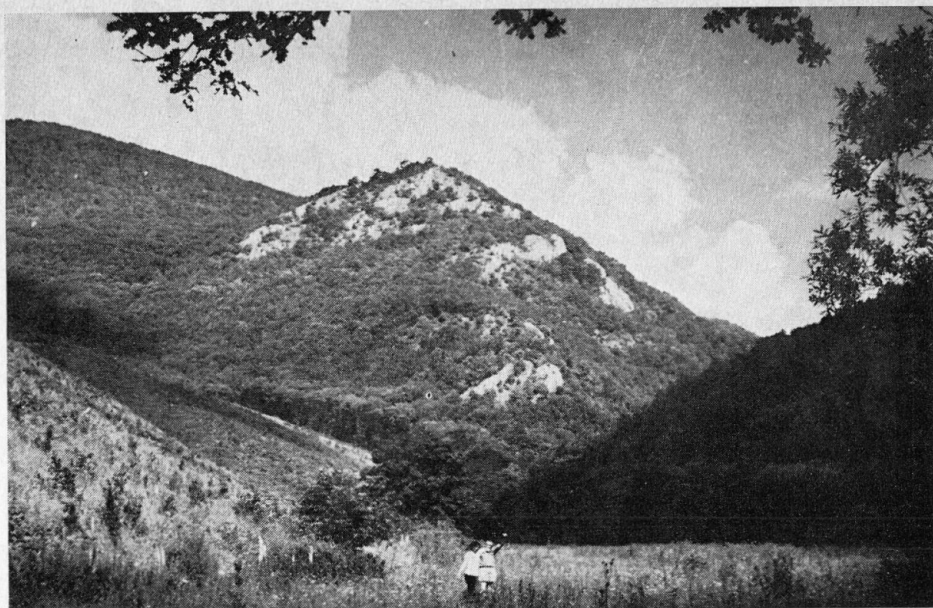
A barlang hasadékbarrang: ÉK—DNY-i és ÉNy—DK-i irányú törések és kioldott-széttroncsolt réteglapok mentén alakult ki. A barrangot nem zárta le senki, így néhány eldugottabb cseppkő kivételével mindent szétördeltek, szétromboltak benne.

A barrangban pataknyom nincs, csak az oldás és a tektonika működött. SZILVÁSSY ANDORÉK 180 m hosszúnak mérték a barrangot, a tiszaföldvári barrangkutatók kutatásai eddig 235 m-re tölték ki a barrang hosszúságát.

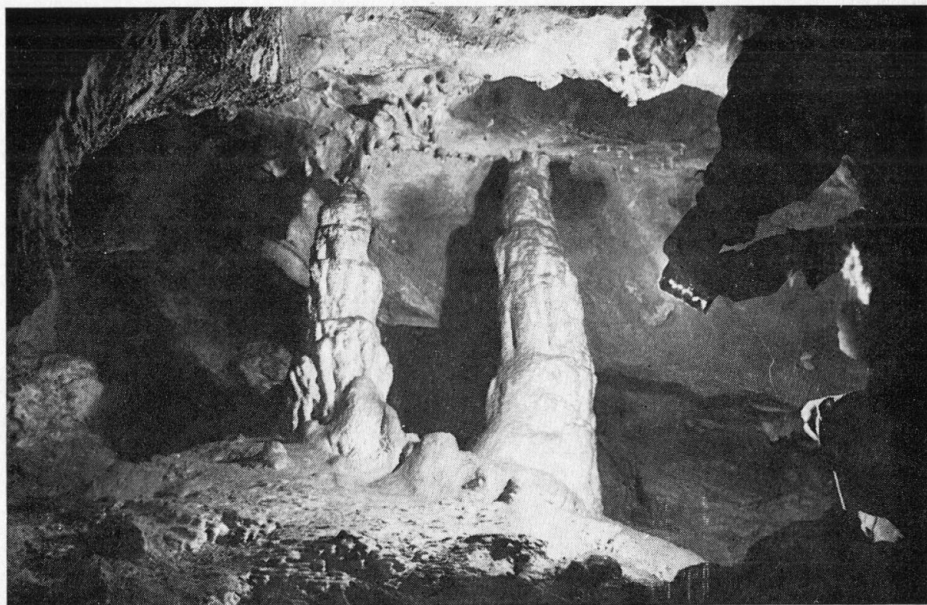
A hasadékbarrang egyik legérdekesebb része a 28 m hosszú, 16 m magas, ferde „Nagy folyosó”-ja, szép gömbfülkékkel, apró girlandokkal, „karfiol”-csomókkal, denervértanyával (guanó is van, gazdag guanófaunával.). Nagyszerű örvényes-galléros-hengeres járatokat találunk a Ferde-teremben. Ilyen a Három-kürtő, a Lámpatartó-kürtő, és ssikerült eddig megmenteni a csak háton való araszolással megközelíthető, rejthető Iker-cseppkövet. A „Nagy folyosó” ÉNy-i harmadában hegyitejet (montmilchet) találtak eléggé nagy mennyiségben. A barrangot SZILVÁSSYÉK Odorvári-cseppkő-barrangnak nevezték el. Mivel azonban barbár „barrangkutatók” szinte minden cseppkövet letördeltek,

indokoltabb „Odorvári-hasadékbarrang”-nak nevezni, de különben is a barrang fő uralkodó vonása a már említett kétirányú hasadékbarrangszer, amelyet már több helyen vastag és változatos mészkéregződések, cseppkövek, cseppkőfüggöny stb. leptek el, tömtek el, ezért járható igen nehezen egy-egy része. Ilyen nehezen járható rész a „Szalamandra-torok”. Itt zöldalgák találhatók tartós esőzések után, valószínűleg a talaj- és sziklarepedéseken jutott le ez a zöldes anyag. (Az egyik kutató egy idetévedt csillogógömböszemű szalamandrát talált itt, innen van a neve.)

A 28 m hosszú „Nagy folyosó”-ból vagy egy három m-es természetes, de életveszélyes (omlásos) aknán, vagy egy 2,5 m magas, mesterségesen vésett kürtőn, az ún. „Vésett kürtő”-n jutunk a „Kemény didi-fülké”-be. (Nevét az alján keletkezett, szép női mellhez hasonló cseppkő-képződményről kapta.) Ez a barrang „II. emelete” — lefelé. Innen egy kigyótorkon hátrafelé csúszva óvatosan ereszkedünk le a mészkéreggel, agyagos lepedékkel bevont „Lejtősterem”-be, ahol célszerű kötelet használni. Aki itt „megindul”, nemigen áll meg az „Akná”-ig, s örüljön, ha élve, egy kevés töréssel megússza. (Már SZILVÁSSYÉK is javasolták itt a kötélhasználatot.) Van néhány stabilnak látszó ző-



1. kép. Az Odorvár látképe (546 m) délkeleties irányból, az Oszlai-medence felől, a Hór-patak jobb partjáról. Balra fent az agyagpalával borított Odorhegyből (658 m) látszik egy rész. A bal alsó negyedben a Mákszem (622 m) szürke agyagpalából felépült lejtője nyúlik be, jobbról pedig a középső triász szürkemész-kőből felépült Csákány.
Foto SZLANKÓ ISTVÁN



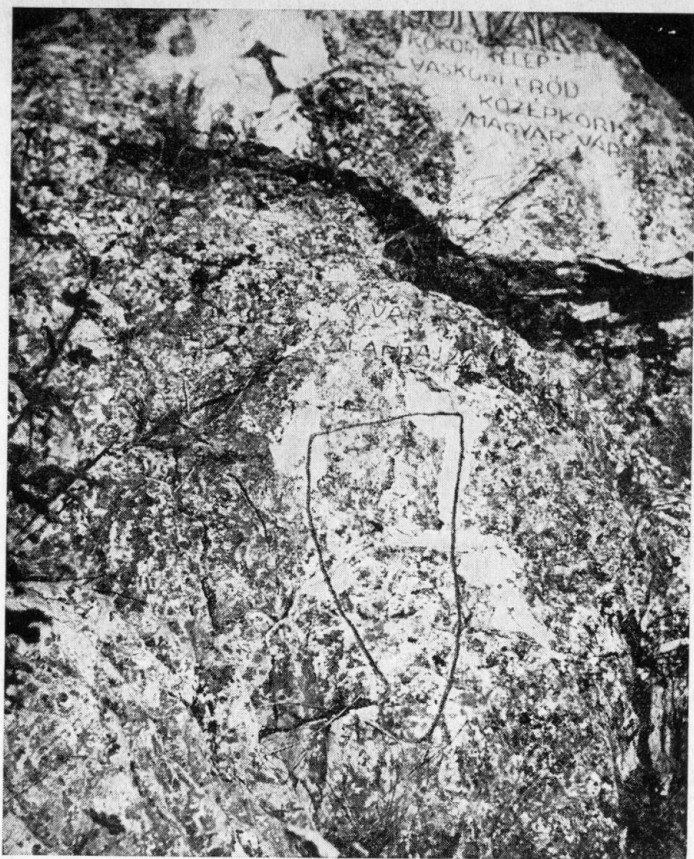
2. kép. Odorvári-hasadékbbarlang: az „Ikercesppkő”. Ebbe a lapos fölkébe csak háton araszolva lehet bejutni, vagy nagyon lapos kúszással, amikor is az ember orra nemegyszer súrolja a mészkő-felszínt. — Alul cseppkő-kezdemenyek, cseppkő-bunkók láthatók. Fent a mini-sztalaktitok sorai egy-egy repedést jelölnek.
Foto SZLANKÓ ISTVÁN



3. kép. Az ötlyukú „Denevér-barlang” az Odorvár keleti lejtőjén, a „Nagy fal” felett. Felszakadt barlangrészlet öt hengerded oldáscsatornával és sok denevérré:
Foto DR. VARGA L.



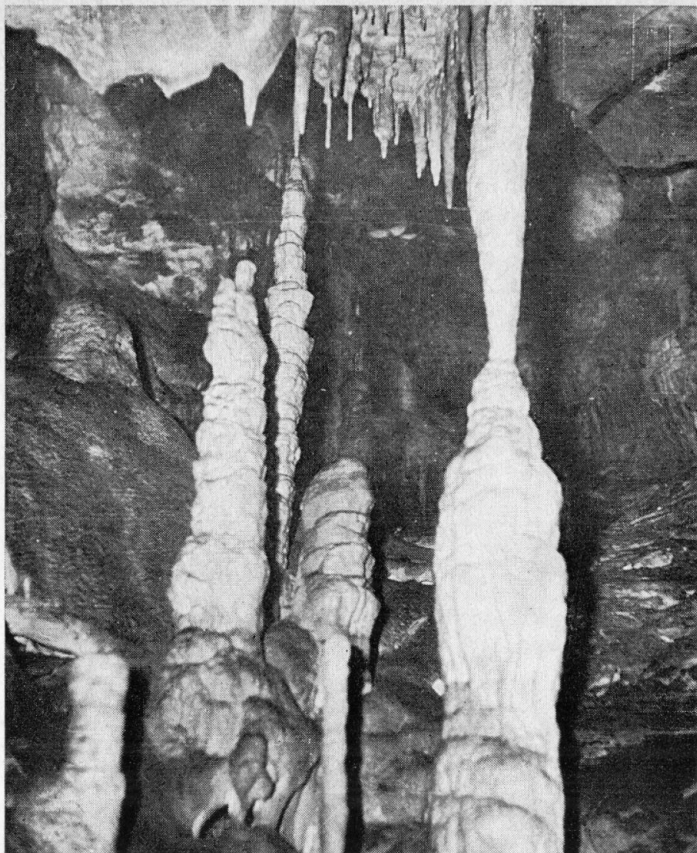
4. kép. Hajnóczy-barlang: az „Óriás-terem” falának egy részlete. Az oldott mészből gazdag víz csorgás-szivárgása közben kivált mészes ragyogó „Havas-téli táj”-at hozott létre. Alul az egységes mészkérgeződés lassan ellepi a finom cseppkőgyökereket
Foto SZLANKÓ ISTVÁN



5. kép. Az Odorvár legvalószínűbb alaprajza sziklába vésve, kármínpirosra festve. Az alaprajz feltünteti a magassági pontot, a Lakó-barlangot is. A kép felső harmadában jégkori kriofrakciós repedés látható. (Az alaprajzot NÉMETH GYULA gimn. tanár mérte fel 1964-ben két diák és néhány műszer segítségével.)
Foto DR. VARGA L.

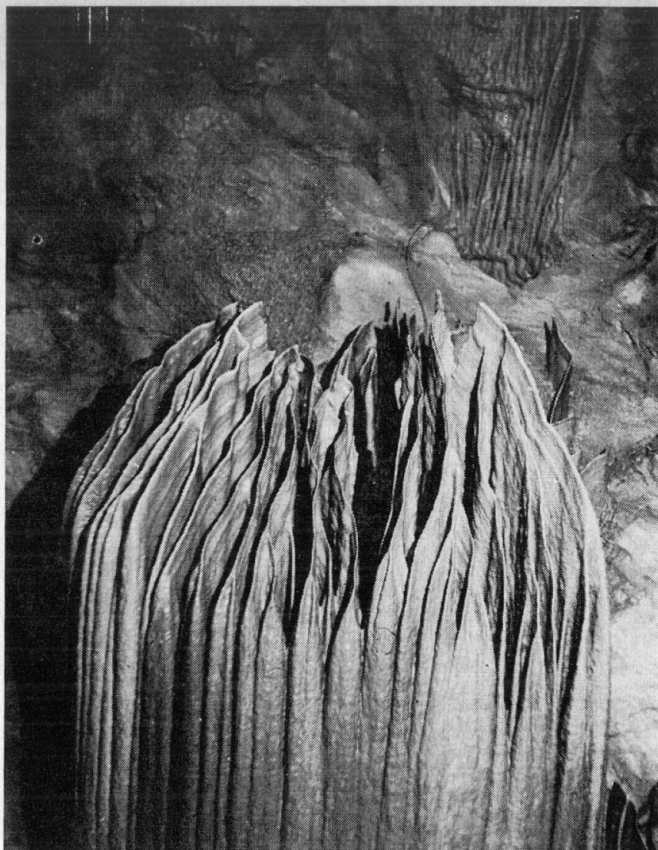


6. kép. Hajnóczy-barlang: az „Óriás-terem” egyik falrészlete a „Megfagyott vizesés”-sel. Középen (és részben lent) másodlagos cseppkőképződést látunk: gombaszerű sztalagmitok keletkeztek az eredetileg egyenletesen vékony cseppkőszálakon. Alul a mészkéreg elfedi a cseppkőrojtokat.
Foto SZLANKÓ ISTVÁN



7. kép. Hajnóczy-barlang: Részlet a „Csodák termé”-ből. Jobbra egy vastag sztalagmittal összeér egy jóval vékonyabb függő cseppkő. Középen lent viszont egy igen karcsú sztalagmitot látunk. A bal oldali vastag sztalagmit felső harmada az „Ülő Dante”.

Foto SZLANKÓ ISTVÁN



8. kép. Hajnóczy-barlang: „A barlang szíve” elnevezésű finom hullámos lemezekből keletkezett függő képződmény.
Fotó SZLANKÓ ISTVÁN

mők sztalagmit, azokba is lehet kapaszkodni lefelé mászás közben. — Nos, eddig (1964 óta) mindig szerencsésen lejutottunk a „Ferde terem”-be (vagy „Ferde folyosó”): ÉK-ről DNY felé lejt. A „Ferde-terem” a barlang, „III. emelet”, és aljában van a „IV. emelet”, az „Akna”, amelynek fenekén vastag agyagban egy régi kötőró kalapácsot találak kutatóink, ez volt az egyetlen antropogén lelet ebben a barlangban. Annál több a barlanglakó, részben barlanglakó, barlangot kedvelő, barlangba tévedt állat.

Az Odorvári-hasadékbárlanggal kb. egy szintmagasságban, de az Odorvár Hór-völgyre néző KDK-i lejtőjén van a 28 m magas „Nagyfal”, s egy kisebb „fal”, mindegyik 90 fokos, vagy 90 fok fölé hajló lejtővel, részben kriofrakciós eredettel. A két fal felett egy felszakadt, szétrombolsolt barlang megmaradt apró részei találhatók: az ötlükű Denevér-barlang, a Kannelúrás-hasadék, a Felszakadt akna, a Rókalyuk és a szép krioturbációs Rókavár több tonnas mélységsziklája, a Nagy-fal üregei és az egykori barlangi óriásfolyosó beszakadással elkezdett vápájában kötenger, kőfolyás.

Az Odorvári-hasadékbárlangtól lejjebb (délebbre), nyaktörő út után következik 400 m magas az 1971 év nyarán felfedezett Hajnóczy-barlang, amelynek a feltérképezett járatai 800 m t tesznek ki, a még fel nem térképezett járatokkal együtt hosszúsága meghaladja az 1 km-t. Tehát eléggé elől van a magyarországi barlanglistán. — A tiszaföldvári Hajnóczy József Gimnázium barlangkutató csoportja fedezte fel, majd 1971. őszétől kezdve a barlangkutató csoport földrajztanár vezetőjükkal elkezdte a barlang feltérképezését, 1972 nyaratól pedig egy másik csoport a gimnázium földrajztanárnőjének irányításával a térképezést, amit azóta is végeznek, egyre pontosabban. 1973 nyaratól kezdve eléggé pontos magasságméréseket végeztek azzal a villamos világítású barlangi távmérővel, amit a múzeumigazgató (a gimnázium „öregdiákja”) szerkesztett a légvédelmi tűzérzéknél használatos távmérőhöz hasonló működéssel.

A barlang — nagyságánál fogva is — igen sokrétű kialakulást és arculatot mutat. Találunk benne víznyelő barlangi részt, réteglapok mentén kialakult óriástermeket (majdnem aggteleki méretekben), a 68 m hosszú „Galéria” elnevezésű óriásfolyosót, 20 m mély, 6—8 m átmérőjű „Kut”-at. A Galéria felső részéből barlangi medve foga került elő, valószínűleg bemozással került ilyen mélyre. A barlang talp- és tetőpontja között 110 m különbség van. Jól kifejlett kalcit- és borsókó-felületeket találunk: színpompás látványt nyújtanak a nagy teljesítményű villanylámpák fényében. Egyik helyen a barlangi patak meander-teraszai fényképezhetők, másutt barlangi gyöngyök, amelyek e sorok írója „barlangi gránátok”-nak nevezte el. Ha óvatosan kettéfürészeltünk egyet, belül csokoládé színű barlangi agyagot talál-

unk, amelyet homályosfehéren csillogó-ragyogó CaCO_3 bevonat vesz körül. Szép számmal vannak mogyoró és dió nagyságú kvarckavicsok is. Tudományos szempontból is nagy jelentőségű lenne, ha sikerülne kideríteni, hogy ezek a barlangi kavicsok azonos anyagúak és eredetűek a Pinczés Z. felfedezte Mákszem—odorhegyi Tisia-kavicsokkal és az Ökörűtő-lápában talált, ugyancsak Tisia-korinak gyanított kavicsokkal.

Vannak 4—5 m magas, rendkívül vastag, álló cseppkövek, majd kissé távolabb a vékony, karsú sztalaktitok százait szemlélhetjük ragyogó, színpompás valóságukban. A „Lőfogak”-nak elnevezett képződmények tulajdonképpen a hosszú idő óta folyamatosan csepegő víz vájóoldó hatására keletkeztek, mint a kannelúrák (csapadékbazárák). Ez utóbbiakból 2—3 m hosszúak is vannak a barlangban. Megható a hófehér „Oszlopos Piéta”: az új felfedezések egyik gyöngyszeme.

A barlangban állandó vízfolyás (patak) ma már nincs. A merészebbek gondolnak arra, hogy ha majd a Hór-patak mai szintje alá sikerült lemenni a barlangban, ott találunk majd aktív barlangi patakot. Hivatkoznak arra az elméletre, amely szerint a Diós- és Pénz-patak vize (a DANCZA JÁNOS által 1936-ban felfedezett óriásbarlang [5,5—6,0 km] vize), a Háromkő és a Nagy-Tölgyesorom alatt), a Balla-bérc (639—627 m) és a Balla-barlang (550 m) alatti karsztvizek nagy mélységben D felé haladva Kács (200 m) — Lator-út (190 m) — Vízfő-tető (345 m) — Léleklyuk (210 m) térségében érnek napvilágra. A Hór-patak vize a Kis-rét táján (283 m) a megfigyelt évek (14 év) több mint felében rendszeresen eltűnik egy ma még rejtett víznyelőben. Így a Kis-réttől lefelé éveken át légszáraz a Hór-patak medre. A Kis-rétnél tehát egy olyan kezdődő batükapturnak kell lenni a mélyben, mint amilyent egy régebbi pleisztocén időszakból tétélez fel KOOSIS EMILIA az Ökörűtő-lápában, amelyet KÁDÁR LÁSZLÓ útmutatásai alapján tanulmányozott. Ezért is fontosak a Hajnóczy-barlangban végzett kutatások!

A Hajnóczy-barlang csodálatos, még megkímélt járataiból feljőve leászunk D felé a Hárskúti-lápába (533—270 m), s ott KDK felé haladva, kriofrakciós, 90 fok fölé hajló sziklafalat, mini kötengert elhagyva, leérünk a Hór-völgybe (270 m), az Oszlai-medence É-i széléhez. Ha innen É felé haladunk, az Odorvár műútra néző K-i lejtőjén, a műút felett 3—6 m-rel (néha magasabban feltűcatnyi lyukat találunk, amelyek a legfiatalabb jégkori barlangok: szűkek, alig vagy nem járhatók, sok bennük a törmelék, és többségük még kikutatatlan, feltáratlan. Egyik-másikában a két világháború között KADIÓ OTTOKÁR és MOTTI MÁRIA végeztek őslénytani-régészeti kutatást. Ezzel a kb. 275 m-en (vagy akörül) található hengeres és háromszög keresztmetszetű barlangssorral zárjuk

az Odorvár barlangjainak az ismertetését. Ez a négy barlang rendszer egyben Odorvár egyik fontos tudományos jelentősége! Kis területen négy szintben *négy barlangrendszer* *mutatható, tanulmányozható!* Ezenkívül mind a barlangok egy része, mind a felszíni periglaciális krioformáció (esetleg az Oszlái-medence bezökkenésével kapcsolatos tektonikus) eredetű sziklafalak (a legmagasabb 28 m magas) alkalmasak a sziklamászás gyakorlására . . . Amint négy barlangrendszer van az Odorvárban, a felszínen négy sziklafal-szint van az Odorvár DK-re néző sziklataréján, de pl. a déli lejtőn, éppen a Hajnóczy-barlang bejárata felett is hatalmas sziklafal tör a magasba, de megtaláljuk ezeket mérsékeltébb „kiadásban” az északi lejtőkön is, ahol esőzés után a petrezselyem-, vagy koralliumgomba szedhető nagy mennyiségben. És természetesen: sokféle felszíni mikro karsztforma is található, így valóságos „szabadtéri karsztmorfológiai múzeum” az Odorvár a maga barlangrendszereivel, meredek-üreges „fal”-aival, gyökér- és hasadékkarrjaival, V- és U-keresztmetszetű kannelúráival, kőfolyásaival, kisebb kőtegeivel, felszakadt barlangjáratok roncsaival, a kifagyásos eredetű „madáritató”-ival stb., stb. Okos, következetes, költséget nem sajnáló védelemre—örzésre szoruló természetvédelmi területünk lehetne az Odorvár, ahol (és környékén) mind a geomorfológus, mind a barlangász,

geológus, növényföldrajzos, állatföldrajzos, régész stb. megtalálja a maga feladatait, tudományos kedvetelését.

Az Odorvári-hasadékbarrang és a Hajnóczy József-barlang tudományos jelentőségét igazolja, hogy a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat mindkét barlangot felvette az „Országos jelentőségű barlangok” sorába. Elsősorban a Hajnóczy József-barlang tudományos jelentősége és tudományos problematikája, méretei, páratlan szépségei és várható újabb felfedezési lehetőségei miatt mindenképpen megérdemli ezt a figyelmet, de azok is az elismerést (és a több és rendszeresebb anyagi és egyéb segítséget), akik másfél évtizede (1963 óta) fáradoznak tervszerűen és rendszeresen az Odorvár barlangjainak a feltárásán, leírásán, feltérképezésén, felszíni karsztmorfológiai tanulmányokon, növény- és állatföldrajzi megfigyeléseken, gyűjtéseken, általában: az Odorvár minden értékének, objektumának tudományos számbavételén. Ezért készítette el e sorok írója is a Tiszazugi Földrajzi Múzeum igazgatójával karöltve azt a gazdag „Odorvári Gyűjtemény”-t, amelynek feladata lenne (ha lenne helye) a sokrétű ismeretnyújtás, a honismeret Tiszaföldvár és környéke általános iskoláisi, gimnazistái, óvónőképzősei, szakmunkás- és ipari tanulói stb.-ek részére.

DR. VARGA LAJOS

A Magyar Földrajzi Társaság kiadásában megjelent művekből a következő kiadványok kaphatók:

Földrajzi Közlemények	1888. XVI. köt.—1947. LXXXV. kötetig:	
teljes kötet		40,— Ft
egyed. füzet		10,— Ft
1953. Új f. I.—1977. Új. f. XXV.-ig		
teljes kötet		44,— Ft
egyed. füzet		11,— Ft
Abrégé du Bulletin de la Société Hongroise de Géographie		
1888. XVI.—1908. XXXVI.; számonként		10,— Ft
Bulletin de la Société Hongroise de Géographie. Intern. éd.		
1909. XXVII.—1913. XLI.-ig, számonként		10,— Ft
1937. LXV.—1943. LXX.-ig, számonként		10,— Ft
A Balaton tudományos tanulmányozásának eredményei		
Kiadja a Magyar Földrajzi Társaság Balaton-Bizottsága		
A teljes műből hiányzik 7 kötet, a meglevő 25 kötet ára fűzve		1950,— Ft